

ГРАД
ПИРОТ

ULAZAK SRBIJE U EVROPSKU UNIJU JEDAN OD NAJVAŽNIJIH PRIORITETA PRIVREDNOG RAZVOJA

Prof. Dr Miroslav Milutinović *

Prof. Dr Andon Kostadinović •

Rezime: *Inteziviranje procesa globalizacije i liberalizacije krajem XX veka dovelo je do sve veće međusobne povezanosti svetskih privreda, pa samim tim i do brojnih integracionih procesa na skoro svim kontinentima. S obzirom na to da je Evropska unija najznačajnija ekonomska integracija u Evropi ulazak Srbije u Evropsku uniju nameće se kao neminovnost i izbor koji nema alternativnog rešenja. Naime, male zemlje kao što je naša imaju perspektivu da opstanu jedino ukoliko su okrenute integrisanju sa razvijenim zemljama. Približavanje Evropskoj uniji za srpsku privredu predstavlja veliki potencijal, najpre u vidu širenja tržišta, a zatim i u povećanju priliva stranih investicija. Zbog toga je približavanje Evropskoj uniji jedan od najvažnijih prioriteta budućeg privrednog razvoja Srbije i put koji nema alternativu.*

Cljučne reči: *prioritet, razvoj, Evropska unija, integracije*

1. Uvod

Polazeći od predpostavke da budućnost bez spoznaje prošlosti nema nikakvu perspektivu, odnosno da je svaki veliki civilizacijski iskorak uvek bio istorijski predodređen i da je tu svoju predestinaciju temeljio na stečenim iskustvima iz prošlosti i jasno definisanim ciljevima u budućnosti, savremeno društvo u težnji ka evroatlantskim integracijama krenulo je u pravcu prevladavanja sopstvenog nasleđa - koje je objektivno bilo ispunjeno brojnim konfliktima i protivrečnostima.

Suštinski bitnu stvar za svaku zemlju, bilo da ona spada u grupu razvijenih zemalja ili ne, predstavlja njen privredni razvoj. Prioriteti razvoja se uglavnom odnose na podizanje nivoa BDP-a smanjenje stope nezaposlenosti i stope siromaštva, ali pored svih ostalih prioriteta jedan se nameće kao bezuslovan, kao prioritet i put Srbije koji nema alternativu, a to je put ka Evropi, odnosno put ka Evropskoj uniji. Za uspeh integracije Srbije u Evropsku

* Megatrend univerzitet, Republika Srbija, kzacic@megatrend.edu.rs

• Nankai univerzitet, Narodna Republika Kina, sunmeixing@nankai.edu.cn

uniju je od velike važnosti da građani Srbije shvate koliko je to značajno za Srbiju i šta sve sa sobom donosi buduća uloga naše zemlje u Evropskoj uniji.

U ovom radu najpre će biti reč o prioritetima u privrednom razvoju Srbije a zatim o nastanku, razvoju i glavnim karakteristikama Evropske unije, o tome kakav je njen pristup prema Srbiji, u kom pravcu su se razvijali njihovi odnosi nakon demokratskih promena u našoj zemlji, kao i o tome koje su posledice toliko željenog i često pominjanog ulaska Srbije u Evropsku uniju.

2. Privredni razvoj Srbije

Uvažavanje novih uslova u svetu (globalizacija, integracioni procesi, liberalizacija itd) u velikoj meri uslovljava strateške pravce privrednog razvoja Srbije. Perspektive razvoja srpske privrede definisne su kroz ciljeve i pravce u Nacionalnoj strategiji privrednog razvoja Srbije. Uslovi u kojima je nastala strategija su veoma specifični. Naime, Srbija je zemlja zakasnele tranzicije pa se kao takva nalazi na veoma slaboj startnoj poziciji: mala je stopa BDP-a po glavi stanovnika, veoma visok procenat siromašnih, nepovoljna međunarodna konkurentnost zemlje, veoma visoka stopa nezaposlenosti sa tendencijom rasta, visoka inflacija i izrazite regionalne neravnomernosti. Državna administracija je neefikasna, visok je nivo korupcije a postoji i izrazita politička nestabilnost i nepoverenje građana u javne institucije što utiče na otežano započinjanje biznisa u Srbiji. Što se tiče nezaposlenosti ona u Srbiji nije klasična nezaposlenost već predstavlja kombinaciju nedovoljne tražnje i neusklađenosti ponude sa potrebama za radnom snagom u pogledu kvalifikacija, kulturnog nivoa i obrazovanja.

Osnovni strateški ciljevi definisani su u okviru nacionalne strategije privrednog razvoja Srbije nameću i prioritete u privrednom razvoju zemlje. S' obzirom da je osnovni cilj povećanje standarda stanovništva nameće se tendencija podizanja nivoa BDP-a, smanjenje stope nezaposlenosti i stope siromaštva, a sve to je veoma teško bez pomoći iz inostranstva, pa se kao jedan od bitnih prioriteta privrednog razvoja ističe stvaranje povoljnih uslova za strane investitore i privlačenje većeg obima stranih direktnih investicija, što će doprineti ubrzanju razvoja.¹

Pored ovog, ostali prioriteti privrednog razvoja Srbije se odnose na: završetak procesa tranzicije, okončanje privatizacije, podizanje međunarodne konkurentnosti, ublažavanje razlika u regionalnom razvoju i približavanje Evropskoj uniji, kao možda i najvažniji jer na neki način uslovljava sve prioritete.

¹ Dimitrijević, Bojan – Munitlak Ivanović Olja. *Ekonomika evropskih integracija*, Novi Sad: Fakultet za uslužni biznis, 2008.

3. Pristup Evropske unije prema Srbiji kao zemlji Jugoistočne Evrope

U širem smislu, regionalni pristup podrazumeva „formulisanje i sprovođenje politike Evropske unije prema određenom susednom regionu Sadržina ove politike uslovljena je značajem tog regiona za samu Evropsku uniju, a samo sprovođenje ove politike zahteva usaglašavanje i primenu konkretnih instrumenata. Ciljevi regionalnog pristupa se najčešće odnose na jačanje stabilnosti, mira u regionu, razvoju demokratije, vladavine prava, poštovanje ljudskih i manjinskih prava. Instrumenti koji se najčešće koriste u realizaciji ovih ciljeva su: (1) određeni tipovi sporazuma (2) razvoj ekonomskih odnosa i saradnje (3) programi tehničko-finansijska pomoći (4) politički dijalozi i (5) brojni oblici regionalne saradnje. U užem smislu regionalni pristup se odnosi na politiku Evropske unije prema određenom regionu. Takav je slučaj sa regionalnim pristupom Evropske unije prema Jugoistočnoj Evropi.

U okviru ovog pristupa Evropska unija je u aprilu 1997. godine formulisala opšte i specifične uslove koje ove države moraju da ispune kako bi unapredile svoje međusobne odnose sa Evropskom unijom. Opšti uslovi su izvedeni iz kriterijuma iz Kopenhagena koje je Evropski savet formulisao 1993. godine. To su lsedeći kriterijumi:

Politički kriterijumi - odnose se na postojanje stabilnih institucija kojima se garantuje demokratija i vladavina prava, poštovanje ljudskih i manjinskih prava;

Ekonomski kriterijumi – odnose se na postojanje funkcionalne tržišne privrede, koja je sposobna da izdrži konkurenciju na tržištu Evropske unije;

Pravni kriterijumi – ogledaju se u sposobnosti države da u potpunosti preuzme i poštuje obaveze koje proističu iz članstva u Evropskoj uniji²

Kada su u pitanju zemlje ovog regiona unapređenje odnosa sa Evropskom unijom je uslovljeno i „unapređenjem regionalne saradnje i dobrosusedskih odnosa, kao i poštovanje međunarodnih obaveza koje su proizašle iz mirovnih sporazuma“ (Dejtonsko/Pariskog i Erdutskog sporazuma).³ Kao poseban i veoma važan uslov ističe se obaveza zemalja regiona o punoj saradnji sa Međunarodnim krivičnim tribunalom u Hagu (obaveza se odnosi na Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i tadašnju SRJ)

4. Posledice ulaska Srbije u Evropsku uniju

Inteziviranje procesa globalizacije i liberalizacije krajem XX veka dovelo je do sve veće međusobne povezanosti svetskih privreda, pa samim tim i do brojnih integracionih procesa na skoro svim kontinentima. Dakle, ulazak Srbije u Evropsku uniju nameće sa kao neminovnost i izbor koji nema alternativnog rešenja. Naime, male zemlje kao što je naša

²Radosavljević, Duško. *Evropska Unija, razvoj – institucije – proširenje*, Novi Sad: USEE, 2007.

imaju perspektivu da opstanu jedino ukoliko su okrenute integrisanju sa razvijenim zemljama ili pak regionalnim integracijama.

Interes Srbije za ulazak u najznačajniju ekonomsku integraciju u Evropi ne predstavlja jedino strateški interes Srbije već je i u interesu same Evropske unije da ima u svom sastavu takvu zemlju koja ima dosta komparativnih prednosti: geo-strateški položaj, veliki tržišni potencijal, proizvodni potencijal, kvalitetnu radnu snagu. Sa druge strane, Srbija teži ulasku u Evropsku uniju jer je ona najdublja ekonomska integracija na svetu u kojoj funkcioniše jedinstveno interno tržište sa potpuno slobodnim protokom roba, usluga, rada i kapitala.

Evropska unija je zajednica sa vrlo značajnim proizvodnim, investicionim i tržišnim potencijalom. Široko tržište Evropske unije moglo bi dovesti do povećanja proizvodnje u zemlji, a samim tim i do povećanja izvoza na ove prostore, što bi se pozitivno ocrtalo na saldo platnog bilansa i ukupni razvoj zemlje.[1, str. 311]

Za Srbiju je veoma bitan slobodan protok kapitala, jer on olakšava investiranje u novu članicu. Članica Evropske unije ima „dobar imidž“ jer postoji uređen sistem i pravna zaštita unutar te zemlje, pa ta činjenica u velikoj meri ohrabruje strane investitore da ulažu svoj kapital baš u tu zemlju. Pored lakšeg ulaska stranih direktnih investicija za novu članicu je važno da ima i mogućnost korišćenja raznih pristupnih fondova Evropske unije, čija se sredstva mogu iskoristiti za unapređenje privrede.

Slobodan protok rada ima velika značaj za novopridruženu članicu, jer on omogućava da radnici iz jedne zemlje članice nesmetano mogu da traže i da obavljaju posao u drugoj zemlji članici. Rad u nekoj od razvijenih zemalja Evropske unije ima dvostruku korist za zemlju čiji su takvi radnicirezidenti, jer je prisutna mogućnost da se deo zarade ostvarene u drugoj zemlji potroši u domaćoj zemlji, ali i da se znanje i iskustvo stečeno u drugoj, razvijenoj zemlji prenese u domaću zemlju. Pristupanje Evropskoj uniji je značajno i sa aspekta školovanja visokoobrazovanih kadrova jer omogućava lakši pristup obrazovnim institucijama na njenom području.

Olakšano putovanje u određene zemlje Evropske unije, potpisnice Šengenskog sporazuma, omogućeno je građanima Srbije procesom liberalizacije viznog režima, čija primena je počela 19. decembra 2009. godine. Građani Srbije koji imaju biometrijski pasoš sada mogu slobodno da putuju u 25 zemalja članica Evropske unije (bez Velike Britanije i Irske) i 3 evropske zemlje koje su deo Šengenskog prostora (Švajcarska, Island i Norveška). Građani Srbije se mogu zadržati najduže 90 dana, svakih šest meseci. Međutim, nova pravila važe samo za putovanja - ne dozvoljavaju građanima Srbije da žive, niti da se zaposle u nekoj od ovih zemalja.[4, str. 21]

Pomak je očigledan, međutim ulazak Srbije u Evropsku uniju bi doneo još više pozitivnih efekata, jer državljanin Evropske unije nije običan turista već su mu zagarantovana određena prava. Oni imaju mogućnost boravka u bilo kojoj zemlji članici EU i imaju pravo da se zaposle u toj zemlji i samim tim budu naseljeni za stalno.

Pored mnogobrojnih pozitivnih posledica pristupanje Evropskoj uniji ima i svoje negativne strane po Srbiju. Zapravo, koristi od ulaska su nemerljivo veće, međutim valja napomenuti i neke loše strane ove integracije po novoprimljenu članicu. Pre svega,

Ulazak Srbije u Evropsku uniju jedan od najvažnijih prioriteta privrednog razvoja

liberalizacija spoljnotrgovinskih odnosa između nove članice i zemalja Evropske unije se ne odvija po reciprocitetu u velikom broju slučajeva. Najčešće je spoljnotrgovinska razmena intenzivnija na strani uvoza nego na strani izvoza male zemlje, nove članice. Naime, Evropska unija svaku novu zemlju članicu vidi kao širenje tržišta za sopstvene proizvode. Ti proizvodi su po običaju jeftiniji od proizvoda zemlje domaćina, pa ovakav vid liberalizacije može biti i te kako poguban po privredu zemlje domaćina, novopridružene članice Evropske unije. Sa druge strane, iako je izvoz nove članice liberalizovan on često trpi razne necarinske barijere u pogledu neispunjavanja određenih sanitarnih zahteva, u pogledu načina pakovanja, transporta. Često se dešava da necarinske barijere imaju štetniji uticaj od carinskih sistema u međunarodnoj trgovini.

Činjenica da ulazak u Evropsku uniju omogućava slobodno kretanje ljudi i da radna snaga nove članice dobija mogućnost da radi van granica svoje zemlje ima negativan uticaj za tu zemlju. Naime, često se dešava da se za odlazak odluči visokoobrazovani kadar, pa se lako može desiti da zemlja ostane bez stručnih kadrova. Takođe je to nepovoljno sa aspekta obrazovnih institucija koje su te kadrove školovale, ulagale u njih, a postoji velika verovatnoća da oni nikada neće raditi u svojoj zemlji. Dakle, problem „odliva mozgova“ će biti produbljen integracijom Srbije u Evropsku uniju, jer je i do sada bio jedan od „gorućih“ problema. Sa druge strane, kada zemlja postane članica Evropske unije i njeno tržište rada se otvara prema drugim članicama dolazi do povećanja konkurencije, što znači da za domaća radna mesta mogu konkurisati i radnici iz inostranstva. To može dovesti do još većeg povećanja procenta nezaposlenosti domaćeg stanovništva.

Takođe, neće sve strane direktne investicije biti usmerene ka unapređivanju domaće privrede. Često se sredstva ulažu u manje razvijene zemlje EU radi sticanja profita, kao i zbog činjenice da su ove zemlje pogodne za privlačenje stranih investicija. Neretko se dešava i da se ulaže u nove članice kako bi se izmestila tzv. „prljava tehnologija“.

I sa kulturološkog aspekta može doći do nekih negativnih posledica. Naime, unifikacija u kulturi, stilu življenja, ponašanju modi može biti razlog za osećaj gubljenja nacionalnog identiteta nakon ulaska u Evropsku uniju.

5. Zaključak

Sa detronizacijom komunizma, vizija povratka zemalja Istočne Evrope u jednu slobodnu, miroljubivu, prosperitetnu i jedinstvenu Evropu postala je sve izvesnija. Njeno priključenje podrazumevalo je proširivanje postojećeg, odnosno formiranje novog „unutrašnjeg“ tržišta, sa kojim su se zemlje Evropske zajednice ubrzo suočile. Promene na Istoku i nemačko ujedinjenje, potpuno su multiplikovali dotadašnje odnose i situaciju u Evropi učinili složenom. [Majer, 2006: 171-176] Delor je shvatio da bez prihvatanja država bivšeg Istočnog bloka u zajedničke institucije postoji realna opasnost da će se Evropa kao celina razići ili u blažoj varijanti pretvoriti poput Ujedinjenih Nacija – u klub vlada.

Polaznu tačku u rešavanju novonastalih odnosa predstavljala je konferencija u Mاستrihtu na kojoj je završena najdalekosežnija reforma Rimskog ugovora. Naime, na konferenciji je rođena ideja o stvaranju Evropske unije (EU), koja je i realizovana 7. februara 1992. godine potpisivanjem ugovora u ovom holandskom gradu. Ugovorom je predviđeno

da se *Evropska zajednica*, kao institucija integrisana pretežno na ekonomskim osnovama i političkoj saradnji, transformiše u *Uniju* koja bi obuhvatala osim navedenih i zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku („drugi stub“) i saradnju u oblasti unutrašnje politike i pravosuđa („treći stub“).⁴

Za Srbiju je značaj privrednog razvoja izuzetno veliki, imajući u vidu da se privredni razvoj naše zemlje odvijao u potpuno novom okruženju, koje karakterišu novi susedi, novi međunarodni odnosi i novi globalni procesi, koji se naravno, ne mogu i ne smeju zanemariti. U novim okolnostima Srbija ima i nove prioritete u razvoju, kao što su završetak procesa tranzicije, aktivnosti ka evropskoj budućnosti, normalizacija odnosa prema susedima.

Kao jedan od najznačajnijih razvojnih prioritete Srbije ističe se njen put ka evrointegraciji. Imajući to u vidu može se zaključiti da je uticaj Evropske unije od presudnog značaja za Srbiju. Naša zemlja je prešla veliki deo puta ka punopravnom članstvu, međutim za uspeh integracije Srbije u Evropsku uniju odlučujuće je da građani Srbije shvate šta uopšte znači i šta sve sa sobom donosi buduća uloga naše zemlje u Evropskoj uniji.

Pozitivne posledice ulaska Srbije u Evropsku uniju su brojne, mada uvek postoje i negativne strane. U svakom slučaju, zaključak je da put ka Evropskoj uniji nema alternativu.

LITERATURA

Dejvis, Norman. *Evropa – jedna istorija*, Novi Sad: Vega media, 2005.

Dimitrijević, Bojan – Munitlak Ivanović Olja. *Ekonomika evropskih integracija*, Novi Sad: Fakultet za uslužni biznis, 2008.

Fridman, Milton. *Kapitalizam i sloboda*, Novi Sad: Global book, 1997.

Gedis, L. Džon. *Hladni rat*, Beograd: Clio, 2003.

Mintas Hodak, Ljerka. *Uvod u Evropsku uniju*, Zagreb: Mate, 2004.

Radosavljević, Duško. *Evropska Unija, razvoj – institucije – proširenje*, Novi Sad: USEE, 2007.

Arandjelović Z. Gligorijević Ž. *Nacionalna ekonomija*, Petrograf, Niš.

⁴ Sporazumom iz Mاستrihta udareni su temelji (tzv. „prvi stub“) evropskih integracija, koji su postali još čvršći potpisivanjem ugovora iz Amsterdama (1997) i Nice (2001). Kroz ova tri ugovora „zaokružena je arhitektura“ Evropske unije. Prvi stub čine sve dotadašnje institucije koje su pripadale Evropskoj zajednici (ECSC; Euratom, EEC), dok druga dva „bočna“ stuba predstavljaju oblasti u kojima članice pokazuju spremnost da prenesu na zajednicu veći deo svog nacionalnog suvereniteta.

ENTERENCE OF SERBIA IN THE EUROPEAN UNION - PRIORITY

Abstract: *Intesification of globalization and liberalization of the late twentieth century led to the increasing interconnectedness of world economies, and therefore the number of integration proces on almost all continents. Given that the EU is the most important economic integration in Europe, Serbia's entry into theEuropean Union imposed as a necessity and a choice that no alternative solution. In fact, small coumtries like ours have the perspective to survive onlu if they are facing the integration of the developed countries. Approaching the European Union for theSerbian economy is a great potential, primarily in the form of expanding markets, and in increasing foreign direct investment. Therefore, it is approaching the European Union a top priority for future economic development of Serbia and the way that no other alternative.*

Key words: *priority, development, the European Union, Impact*